

İlköğretimde Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Uyum Boyutlarında Karşılaşılan Sorunlar

Kadriye Çevik
Balıkesir Üniversitesi
kadriyecevik@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinde işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesine uyum sağlama sürecinde mevcut durumu betimlemek ve karşılaşılan sorunları ortaya koymaktır. Araştırma betimsel tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. Araştırmada yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca, kişisel özelliklerde belirtilen değişkenlere göre, yönlendirme etkinliklerinde işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesine uyum sağlama süreci açısından yönetici, branş öğretmeni ve okul rehber öğretmeni görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.

Araştırmanın evren ve örneklemi, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ili merkez ilçesinde okul rehber öğretmeni bulunan 22 ilköğretim okulundaki 75 okul yöneticisi, 439 branş öğretmeni ve 23 okul rehber öğretmen olmak üzere toplam 537 kişiden oluşmuştur. Toplam 443 anket geri dönmüştür. Veri çözümlenmeleri SPSS 12.0 paket programında yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliği yeterli değildir. Öğretmenlere çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli ve anlaşılır hizmet içi eğitim verilmemektedir. Dolayısıyla öğretmenler, çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinin yeterli bilgisine sahip değildir. Araştırmada, işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesi'ne uyum sağlama boyutlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında hiçbir değişkene göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim İkinci Kademe, Meslekî Rehberlik, Yönlendirme, Meslekî Yönlendirme, Çoklu Zekâ Kuramı, İlköğretimde Yönlendirme Yönergesi

The Problems In Collaboration And Adaptation Of Orientation Activities Based On The Theory Of Multiple Intelligences In Elementary Education

Abstract

The general aim of this research is to describe the present status and put forward the problems in period of to get adaptation to orientation guidelines and collaboration-coordination in orientation activities based on the Theory of Multiple Intelligences at second grade of elementary education. The research was made based on descriptive research model. In the research directors', school guidance teachers' and branch teachers' opinions were applied. In addition; according to the variables mentioned in individual features, it was explored whether there were meaningful differences between the opinions of directors, school guidance teachers and branch teachers in period of "collaboration and coordination" and "to get adaptation to orientation guidelines" in orientation activities.

The population and the sample of the research was made up of total 537 people: 75 directors, 439 branch teachers and 23 school guidance teachers- at 22 elementary schools having guidance teachers in Balıkesir in 2005-2006 education-instruction term. Total 443 questionnaires returned. Data analyses were done using SPSS 12.0 packet programme. According to conclusions of the research; Communication and collaboration between directors and teachers aren't enough. Adequate and comprehensible in-service training about the theory of multiple intelligences isn't given to the teachers. So, the teachers have no adequate information about orientation activities based on multiple intelligences. In addition, opinions concerning the dimensions of "to get adaptation to collaboration-coordination and orientation guidelines", no meaningful difference was found between the opinions of directors and teachers according to any variables.

Key Words: Second Grade of Elementary School, Career Guidance, Orientation, Career Orientation, The Theory of Multiple Intelligences, Orientation Guidelines at Elementary School

Giriş

Çağımızda hızlı bir şekilde gerçekleşen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler ile bilim ve teknoloji alanlarında yaşanan gelişmeler eğitime karşı beklentilerin artmasına yol açmıştır. Özellikle demokratik toplum bilinci ve insan haklarının gelişimi eğitimde bireyin merkeze alındığı sürece gidilmesinde etkili olmuştur. Çünkü demokrasi, her bireye kendi yetenekleri içinde en iyi şekilde gelişme imkânı sağlar. Demokraside feda edilebilecek tek bir kişi yoktur ve herkesin toplumda diğer bireyler ile uyum içinde yaşayacağı, kendine göre bir yeri vardır.

Eğitimde meydana gelen değişmelerle öğrencilerin zihinsel özellikleri yanında duygusal, bedensel, sosyal vb. yönlerine de ağırlık verilmeye başlanmış ve öğrencileri çok yönlü bir bütünlük içerisinde ele alan eğitim etkinlikleri düzenlenmiştir. Okullarda gerçekleştirilen ve eğitimin tamamlayıcı bir yönünü oluşturan Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetlerinde nihai amaç, bireyin “kendini tüm yönleriyle tanıması, kendini gerçekleştirilmesi” olarak betimlenmektedir (Yeşilyaprak, 2004:7). Bu amaçta, bireyde var olan tüm gizil güçlerin belirlenmesi, yeteneklerin, ilgilerin, ihtiyaçların, akademik başarının, kişilik özelliklerinin somut biçimde ortaya çıkarılması ve uygun alanlarda (üst öğrenim, meslek veya iş alanı) kullanılması istenmektedir.

İlköğretim sonunda seçilebilecek genel akademik, meslekî ve teknik ve çıraklık eğitimi ile meslekî ve yaygın eğitim veren üst öğrenim programları (MEB, 1998:42), öğrenciler tarafından fark edilmese de, birçok öğrenci için meslek öncesi seçimlerdir. Bu eğitimsel kararlar, daha sonra tekrar gözden geçirilebilir olmalarına rağmen, oldukça büyük önem arz eder. Öğrenciler üst öğrenim programlarına yerleştiklerinde, bilseler de bilmeseler de, belli iş alanlarının ve eğitim programlarının dışında kalma olasılıklarını artırmaktadırlar (Herr ve Cramer, 1996:382). Dolayısıyla ilköğretimde yönlendirme yapılırken, bireyin doğru bir tercihte bulunabilmesi için gereken yardım sistematik ve profesyonelce yapılmalıdır.

Sekiz yıllık kesintisiz eğitimi zorunlu kılan yasanın kabulü ile Millî Eğitim Bakanlığı'nda rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesine daha çok önem verilmeye başlanmıştır (Kuzgun, 2004:16). Özellikle ilköğretim öğrencilerini üst öğrenim ve meslek alanlarına yönlendirme konusunda çalışmalara hız verilmiştir. “İlköğretim okullarında yönlendirme sürecini araştırma projesi” kapsamında Almanya, İngiltere vb. Avrupa Birliği ülkelerinde yönlendirme sürecini inceleme çalışmaları sürdürülmüştür (MEB, 2000:287). Çalışmalar neticesinde Eylül 2003 tarih ve 2552 sayılı İlköğretimde Yönelme Yönergesi hazırlanmış ve 2003-2004 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulmuştur (MEB, 2003).

Yönelme Yönergesi'ne göre anasınıfından başlamak üzere öğrencinin her kademedeki dersine giren öğretmenleri tarafından çoklu zekâ alanlarına ait yeteneklerinin, ilgilerinin ve kişilik özelliklerinin gözlemlendiği sınıf gözlem formları doldurulmaktadır. Sekizinci sınıf sonunda şube rehber öğretmenleri tarafından rapor haline getirilen gözlem sonuçları okul yönetimi, branş öğretmenleri, okul rehber öğretmeni, veli ve öğrenci görüşleriyle birlikte değerlendirilmektedir. Sonuç olarak öğrenci sekizinci sınıfın sonunda akademik, meslekî ve teknik veya güzel sanatlar eğitim programlarından birine yönlendirilmektedir. Bu çalışmada ilköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına göre yapılan yönlendirme etkinliklerinde uyum ve işbirliği boyutlarında karşılaşılan sorunların yönetici ve öğretmen görüşlerine başvurularak belirlenmesi amaçlanmıştır.

İlköğretimde Yönlendirme Etkinliklerinde Uyum Sağlama ve İşbirliği

Kılıççı'ya göre (1992:21) uyum, kişinin kendi ihtiyaçlarıyla çevre beklentilerini ahenkli bir biçimde uzlaştırabilme yeteneğidir. Bir başka tanıma göre uyum, organizmanın kendi kapasitelerindeki ve çevresindeki değişikliklerle uygun bir biçimde başa çıkabilmesini ve onları benimsemesini sağlayan, davranış ve düşünce süreçlerindeki yeniden şekillenmelerdir(Shutherland, 1989:10).

Uyum sağlamada bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel güçlerinin önemi büyüktür. Bireylerin uyum çabaları, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel güçlerini hedeflere doğrultarak işe koşmalarıdır. Hedefe ulaşmak için bireyde oluşan güdülenme ve sahip olduğu yeterlilik düzeyi uyum gücünün göstergeleri olarak kabul edilir. Uyum sağlamış insan karşılaştığı veya planladığı amacına doğru girişimlerde bulunan ve bütün enerjisini etkili bir şekilde bu amaçlara ulaşmak için kullanan kişidir. Uyum davranışının başarıya ulaşabilmesi için insanın gerçekçi olması, kendini benimsemesi ve eylemi yüklenerek işe sarılması gerekmektedir(Başaran,1992:217-218).

Tüm bunlara göre ilköğretimde yürütülen çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerine uyum sağlanabilmesi için yönetici ve öğretmenlerin öncelikle çoklu zekâ kuramını iyi bilmeleri, yönlendirme etkinliklerini uygulama bilgi ve becerisine sahip olmaları ve eyleme geçmek için gereken güdülenmişliğe ulaşmış olmaları gerekmektedir.

PDR hizmetlerinde okullardaki yönetici, uzman (psikolojik danışman, özel eğitim uzmanı, psikolog vb.) ve öğretmenlerin bir takım halinde, yakın işbirliği içinde çalışmalarını her zaman benimsenmekte ve önemsenmektedir(Hatch ve Steffire, 1961:20). İşbirliği kavramı, belli bir amacı gerçekleştirmek üzere gönüllü olarak sorumluluk üstlenmiş sürekli ilişki içerisindeki birden fazla bireyin yaratıcı, ortak ve uyumlu eylemi olarak tanımlanabilir(Bolat,199:9). Esin'e göre (1982:62) işbirliği planıyla, ortak amaçları dikkate alarak bireysel eylemlerin koordine edilmesi yönetim işlevidir.

Okul yönetiminin; bireyin hayatında dönüm noktası olan ve geleceğini şekillendiren üst öğrenim alanının seçilmesi sürecinde yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin yönlendirme çalışmalarına katılımlarını ve aralarındaki işbirliği-koordinasyonu etkili biçimde sağlaması gerekmektedir. Okul yönetimi ayrıca, öğrencilerin tüm etkinliklere etkin olarak katılabilmeleri için gerekli koşulları hazırlayabilmelidir. Branş ve okul rehber öğretmenlerinin de birbirleriyle öğrencinin eğitim geleceği hakkında iletişim ve işbirliği içerisinde bulunmaları, gerektiğinde velileri yalnızca akademik eğitim seçeneği olmadığı konusunda bilgilendirmeleri gerekmektedir(MEB,2003).

Akbaş'ın (2001:89-91) yaptığı araştırmada, rehberlik hizmetlerinde işbirliğinin yüksek olduğu okullarda bu hizmetleri yürütmenin önemli ve gerekli görüldüğü, rehberliğe karşı personelin olumlu anlayışı olduğu ve rehberlik hizmetlerinde ekip çalışmasının savunulduğu ifade edilmiştir. İşbirliğinin düşük düzeyde olduğu okullarda ise olumlu anlayışın vurgulandığı; ancak uygulamada sorumlulukların yerine getirilmediği, okul yönetiminin ve öğretmenlerin rehberliğe isteksiz ve duyarsız oldukları, psikolojik danışmanlar hakkında olumlu düşünceleri olmasına rağmen onlara yeterince destek olmadıkları belirlenmiştir.

“Rehber öğretmenin görevi rehberlik programını ve faaliyetleri organize etmeye gerekli aracı-gereci hazırlamaya, veli-öğretmen arasında gerekli bağlantıyı kurmaya yöneliktir” (Tuzcuoğlu, 1994:32). Yönlendirmede öğretmen-veli ilişkisi de ayrıca bir öneme sahiptir. Öğretmenin velilerle işbirliği kurmasının amaçları okulun, çevrenin, öğrencinin ve rehberlik olanaklarının velilere tanıtılması; velilerin rehberlik çalışmalarına katılımını sağlamaktır(Acar,1985:17). Öğretmen ve veli arasında kurulacak işbirliği okul ve sosyal yaşamda çocuğun başarılı olabilmesi için yeteneklerini uyarır ve geliştirir (Aral,1991:36).

Abaş'ın (1987:96-98) yaptığı çalışmada sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik uygulamalarını planlı yapmadıkları, öğrenciyi tanıma teknikleri hakkında eğitim eksiklikleri olduğu ve okul yönetimi, diğer öğretmenler ve velilerle işbirliği çabalarının sonuçsuz kaldığı belirtilmiştir. Bir başka çalışmada okul-aile iletişim engelleri olarak yönetici-öğretmen-velinin birbirini tanımaması, velinin okuldan gelen yazıları anlamakta güçlük çekmesi çocuğu hakkında olumsuz şeyler duymaktan hoşlanmaması olarak gösterilmiştir (Koçak, 1988:76). Hanson'un (1968) araştırmasına göre ise velilerin büyük çoğunluğu (%80) rehber öğretmenin öğrencilerin eğitsel ve meslekî sorunlarının çözümüne yardımcı olabileceğine inanmaktadırlar.

Yönlendirmede Çoklu Zekâ

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim 8.sınıftaki meslekî yönlendirme etkinliklerine ilişkin benimsemiş olduğu politika çoklu zekâ kuramına dayanmaktadır. Çoklu zekâ kuramı meslekî yönlendirmede önem arz etmektedir ve öğretmenler tarafından iyi bilinmelidir (Yıldız,2005:13). Bireyin yalnızca dil ve matematik yetenekleri gelişmiş olduğunda onu zeki olarak kabul eden geleneksel görüşe karşı geliştirilen çoklu zekâ kuramına göre artık "bu çocuk zeki mi?" sorusu yerine "bu çocuk nasıl zeki?" sorusunu sorulmaktadır. Herkes sekiz çeşit zekâyâ değişik derecelerde sahip olmakla birlikte, Gardner'ın çoklu zekâ kuramı eğitimcileri her çocuğun nasıl yeteneklerle donanımlı olduğu konusunda arayışa itmiştir (Beachner ve Pickett, 2001:2). Çoklu zekâ ile bireyi ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirme birbiriyle yakından ilişkilidir. Kerka'nın (1999) araştırma sonuçlarına göre çoklu zekâ kuramının kullanımı, meslekî gelişim ve meslek danışmanlığı süreçlerini birçok boyut açısından etkilemektedir. Çoklu zekâ etkinlikleri öğrencileri kendi yetenek ve becerilerini belirleme konusunda daha net bir sezgiye sahip yapmaktadır. Öğrencilerin meslek seçeneklerini genişletmektedir ve onların benlik saygılarını artırmaktadır

Çoklu zekâ kuramı çerçevesinde hazırlanmış bir yönlendirme yönergesinin etkili ve doğru uygulanabilmesi için öncelikle uygulayıcılar tarafından kuramın iyi anlaşılması, uygulayıcıların gereken eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. Nitekim hizmetiçi eğitim yönetmeliğinde (MEB,2007) tüm öğretmenlerin meslekî yeterlilik ve anlayışlarını geliştirilmesi, eğitim alanındaki yeniliklerin ve gelişmelerin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada ilköğretim ikinci kademedeki yönetici, branş ve okul rehber öğretmenlerinin çoklu zekâ kuramına göre yapılan yönlendirme etkinliklerinde işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutlarında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi amaçlanmış ve bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yönlendirme etkinliklerinde "işbirliği ve koordinasyon" boyutuna ilişkin görüşler araştırmaya katılan bireylerin;

- Cinsiyetine
- Görevine
- Mezun olunan eğitim programına
- Meslekî kıdemine
- Branş öğretmenlerinin şube rehber öğretmenliği görevine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Yönlendirme etkinliklerinde "yöneltme yönergesine uyum sağlama" boyutuna ilişkin görüşler araştırmaya katılan bireylerin;

- Cinsiyetine
- Görevine
- Mezun olunan eğitim programına
- Meslekî kıdemine
- Branş öğretmenlerinin şube rehber öğretmenliği görevine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. Bu yolla ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan öğretmen ve yöneticilerin yönlendirme etkinliklerine ilişkin değerlendirmeleri alınarak, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan yönlendirme etkinliklerinin uygulanması boyutuyla ilgili mevcut durum betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Balıkesir ili merkez ilçesinde genel eğitim veren ve okul rehber öğretmeni bulunan ilköğretim okullarındaki okul yöneticileri, branş öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu evrende yer alan yönetici sayısı 75, okul rehber öğretmeni sayısı 23 ve branş öğretmeni sayısı 439 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma evreni toplam 537'dir. Araştırma örneklemini, araştırmanın evreni oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için öncelikle ön denemede kullanılmak üzere deneme (taslak) ölçeği oluşturulmuştur. Deneme ölçeğinin geliştirilmesi için öncelikle literatür taraması yapılmış ve konuyla ilgili daha önceki farklı çalışmalarda kullanılan ölçme araçları incelenmiştir. Bunun yanında ilköğretim okulunda görevli 10'ar branş ve okul rehber öğretmeni, yönetici, veli ve öğrencilerle yapılan görüşmelerde yöneltilen açık uçlu sorulara veriler cevaplar ışığında 33 madde oluşturulmuştur. Bu maddelerin 6 tanesi olumsuz, 27 tanesi olumlu cümleler şeklinde düzenlenmiştir. Oluşturulan 33 maddelik taslak ölçeğin kapsam geçerliliğini belirlemek üzere eğitim bilimleri alanında uzman olan öğretim elemanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Bu inceleme ile kapsam dışında kişisel bilgiler bölümünün ve maddelerin anlaşılabilirliği, doğruluk düzeyleri de incelenmiştir. İnceleme sonunda yapılan düzeltmelerle 30 maddelik ölçeğin benzer bir gruba ön deneme için uygulamasına karar verilmiştir.

Ön deneme için, Bandırma İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak okul rehber öğretmeni bulunan 6 ilköğretim okulunda uygulama yapılmıştır. Okul rehber öğretmeni ve yönetici sayılarını artırmak için Balıkesir merkezde 2 ilköğretim okuluna da uygulama yapılmıştır. 82 branş öğretmeni, 8 okul rehber öğretmeni, 18 yönetici olmak üzere toplam 108 kişiden veri toplanmıştır.

Deneme ölçeğinden toplanan veriler üzerinde öncelikle faktör analizi yapılmıştır. 108 kişi üzerinden 30 maddelik ölçekte maddelerin işleyip işlemediğini anlamak için yapılan faktör analizi çalışmasında madde faktör yük değeri 0,30 ve üstü için yüksek bir değer olarak kabul edilmiştir (Büyüköztürk,2005:124). Ölçek üzerinde yapılan tek faktörlü döndürülmemiş bileşenler analizi sonucunda 11 maddenin kavramı (yapıyı=faktörü) ölçmediği anlaşılmış ve ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan döndürülmemiş temel bileşenler analizinde Bartlett test değeri (Bartlett's Test of Sphericity) 1179,419 bulunmuştur. Ayrıca faktör analizinin uygunluğu konusunda bir fikir veren diğer bir test olan KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testi sonucunda KMO= .613 olarak bulunmuştur.

Faktör analizinden sonra ölçeğe giren 19 maddenin olumlu görüşe sahip olanları ve olmayanları ayırt etme durumunu ortaya koymak amacıyla maddelerin madde ayırıcılık güçleri “t testi yoluyla” hesaplanmıştır. Bunun için öncelikle 108 tane cevap kağıdı toplam puan açısından en yüksekte en düşük puan alana doğru sıralanmıştır. En yüksek puan alan kağıtların %27'sine sahip 29 kişi “üst grup”, en düşük puan alan kağıtların %27'sine sahip 29 kişi “alt grup” olarak belirlenmiştir. Daha sonra her madde için madde puanlarının üst ve alt gruptaki ortalamaları arasındaki fark t testi ile test edilmiştir. Burada uygulanan t testi, üst ve alt gruplarda yer alan bireylerin oluşturdukları grupların birbirinden bağımsız (ilişkisiz) olması nedeniyle ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanan t testidir (Büyüköztürk,2005:47). Faktöre giren bütün maddelerin “t” değerleri $P<.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu anlamlılık testte olumlu görüşe sahip olanlarla olumsuz görüşe sahip olanların birbirinden ayrıldığını göstermektedir.

Güvenirlilik çalışmasında ölçeğin alfa(α) güvenirlilik katsayısı 0.85 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar,1999:522). En son olarak ölçeğe giren 19 madde kendi içinde uzman görüşü alınarak birbiriyle ilişkili olan maddeler bir alt boyutta toplanmış; böylece üç alt boyuttan (işbirliği ve koordinasyon, yöneltme yönergesine uyum sağlama ve öğrenciyi çok yönlü tanıma) oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Bu çalışmada işbirliği ve koordinasyon, yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutları incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Son halini alan ölçme aracının evrene uygulanması sonucunda toplam 443 yönetici ve öğretmen görüşü alınmıştır. Ölçeğin evrene göre geriye dönüş oranı % 82.5'tir. Toplanan veriler SPSS 12.0 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde araştırmaya katılanların kişisel özellikleri ile ilgili frekans ve yüzde alma teknikleri kullanılmıştır. İşbirliği- koordinasyon ve yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutlarıyla ilgili yönetici ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama kullanılmıştır.

Yöneticilerin, branş öğretmenlerinin ve okul rehber öğretmenlerinin kişisel özellikleri açısından maddelerle yapılan karşılaştırmalarda bağımsız gruplar t testi ve varyans analizi işlemleri kullanılmıştır. İki değişkenin olduğu durumlarda t testi, üç veya daha fazla değişkenin olması halinde bir ya da daha çok değişkene-faktöre ilişkin ortalama puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemede tek yönlü varyans analizi (Anova) işlemleri yapılmıştır. Varyans analizinde gruplararası anlamlılık düzeyine (P) bakılmış, anlamlı farklılık bulunması halinde Least Significance Test (LSD) uygulanmış ve karşılaştırma sonucunda anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğu belirlenmiştir. Ancak, varyans analizi ve t testi için önce Levene testi uygulanmış ve varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testinde $P<.05$ bulunduğu zaman (varyansların homojen olmadığı durumlarda) varyans analizi (Anova) yerine parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H

Testi, t testlerinin yerine de anlamlı farkın hangi gruplar arasında bulunduğunu belirlemek üzere Mann Whitney-U Testi'ne başvurulmuştur (Büyüköztürk,2005).

Elde edilen verilerin aritmetik ortalama ve standart sapmalarının hesaplanabilmesi için sıra aralıklarının eşit olması gerekmektedir(Arseven,2001:80). Likert tipi ölçeğin aritmetik ortalamalarının karşılaştırılmasında derecelendirme ölçeği için;

Aralık Genişliği = (Dizi Genişliği)/(Yapılacak Grup Sayısı) formülünden(Tekin, 1996) faydalanarak, beşli ölçek aralıkları 0.80 (5-1=4 => 4/5= 0.80) oranında eşit aralıklara ayrılmıştır. Buna göre, ortalamaya dayalı karşılaştırmaya esas olmak üzere puan aralıkları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur (Gökdaş,1996:21).

(1)	Hiç Katılmıyorum	1.00 – 1.79
(2)	Katılmıyorum	1.80 – 2.59
(3)	Kısmen Katılıyorum	2.60 – 3.39
(4)	Katılıyorum	3.40 – 4.19
(5)	Tamamen Katılıyorum	4.20 – 5.00

Likert tipi ölçekte gözlenen özelliklerin aritmetik ortalama (\bar{X}) 3.39 ve altı için “yetersiz”, (\bar{X}) 3.40-4.19 arası için “iyi gerçekleştirilen”, 4.20-5.00 aralığı için “çok iyi gerçekleştirilen” oldukları kabul edilmiştir (Dikici,2002:122).

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde kişisel bilgilere ve alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Araştırmaya Katılan Bireylerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bayan	206	46.5
Erkek	237	53.5
Toplam	443	100.0

Tablo 1’e bakıldığında tüm bireylerin % 46.5’ini bayanlar, % 53.5’ini erkekler oluşturmaktadır. Bu bulguya dayalı olarak araştırmada, birbirine yakın yüzdelerde erkek ve bayan kişilerin görüşlerine başvurulduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin görevlerine göre dağılımları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Bireylerin Görev Değişkenine Göre Dağılımları

Görev	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yönetici	62	14.0
Branş Öğretmeni	358	80.8

Okul Rehber Öğretmeni	23	5.2
Toplam	443	100.0

Tablo 2’de okul rehber öğretmeni sayısının % 5.2 gibi çok az bir değerde olmasının nedeni olarak, ilköğretim okullarında kalabalık öğrenci mevcuduna rağmen yalnızca bir okul rehber öğretmenin görev yapması düşünülebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin mezun oldukları okula göre dağılımları Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Bireylerin Mezun Oldukları Okul Değişkenine Göre Dağılımları

Mezun Olunan Okul	Frekans (f)	Yüzde (%)
3 Yıllık Eğitim Enstitüsü	106	23.9
Lisans	323	72.9
Yüksek Lisans	6	1.4
Diğer	8	1.8
Toplam	443	100.0

Araştırmaya katılan bireylerin meslekî kıdemlerine göre dağılımları Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Bireylerin Meslekî Kıdem Değişkenine Göre Dağılımları

Meslekî Kıdem	Frekans (f)	Yüzde (%)
0-7 yıl	113	25.5
8-15 yıl	98	22.1
16-25 yıl	170	38.4
26 yıl ve daha fazla	62	14.0
Toplam	443	100.0

Tablo 4’e göre araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunda meslekî kıdeminin yüksek olması, araştırmanın birinci hizmet bölgesinde yer alan bir ilin merkezinde yapılmasından kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin şube rehber öğretmenliği görevleri olup olmamasına göre dağılımları Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Branş Öğretmenlerinin Şube Rehber Öğretmenliği Değişkenine Göre Dağılımları

Şube Rehber Öğretmenliği Görevi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Var	221	61.73
Yok	137	38.27
Toplam	358	100.0

Tablo 5’e göre araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin % 61.73’ünün şube rehber öğretmenliği görevi varken, % 38.27’sinin şube rehber öğretmenliği görevi bulunmamaktadır. Bu bulguya göre, branş öğretmenlerinin yarıdan fazlasının şube rehber öğretmenliği görevi bulunmaktadır.

Alt Problemlere İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

“İşbirliği ve Koordinasyon” Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yönlendirme etkinliklerinde “işbirliği ve koordinasyon sağlama” boyutuna ilişkin görüşlerin ortalama puanları ve standart sapmaları Tablo-6’te verilmiştir.

Tablo 6: Yönlendirme Etkinliklerinde “İşbirliği Ve Koordinasyon Sağlama” Boyutuna İlişkin Görüşlere Ait Ortalama Puanlar

Madde No	Maddeler	N	\bar{X}	S
1	Yönlendirme etkinlikleri ile ilgili sorumluluklar okul rehber öğretmenleriyle paylaşılmaktadır.	443	3.11	1.04
2	Öğrencileri üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliği yeterlidir.	443	3.38	.94
3	Branş öğretmenleri ile şube rehber öğretmenleri, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarını doldururken öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri hakkında yeterli görüş alışverişinde bulunmaktadır	443	3.42	.79
4	Öğrenciler uygulanan gözlem formu, test ve/veya envanter sonuçlarından haberdar edilmektedir.	443	3.53	.99
5	Öğretmenler, öğrenci hakkında topladıkları bilgileri gerektiğinde velilerle paylaşma imkânı bulmaktadır.	443	3.63	.76

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenler “Yönlendirme etkinlikleri ile ilgili sorumluluklar okul rehber öğretmenleriyle paylaşılmaktadır” maddesine en düşük ortalama ($\bar{X}=3.11$) ile kısmen katılmaktadırlar. Elde edilen bu bulguya göre öğretmenlerin ve yöneticilerin rehberlikte yönlendirme hizmetlerini yürütme işini daha çok okul rehber öğretmenine yüklemeye eğiliminde oldukları söylenebilir.

“Öğrencileri üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliği yeterlidir” maddesine verilen cevaplar ikinci en düşük ($\bar{X}=3.38$) ortalama ile “kısmen katılıyorum” aralığında toplanmıştır. Bulgular incelendiğinde, yönlendirme etkinlikleri ile ilgili sorumlulukların kısmen okul rehber öğretmenine yüklendiği, dolayısıyla bu durumun iletişim ve koordinasyonu engellediği söylenebilir.

“Branş öğretmenleri ile şube rehber öğretmenleri, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarını doldururken öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri hakkında yeterli görüş alışverişinde bulunmaktadır” maddesine ilişkin değerlendirmeler $\bar{X}=3.42$ ile “katılıyorum” aralığındadır. Buna göre öğretmenlerin iyi derecede koordinasyon sağladığı söylenebilir. Yönelme Yönerge’sine göre gözlem formlarını raporlaştıran ve öğrenci dosyasındaki bilgilerden de faydalanarak her öğrenci için eğitim programı önerisi hazırlayan şube rehber öğretmenlerinin, branş öğretmenleriyle etkileşim halinde olması yönlendirmenin objektifliğini artıran olumlu bir durumdur.

“Öğrenciler uygulanan gözlem formu, test ve/veya envanter sonuçlarından haberdar edilmektedir” maddesinde toplanan görüşler $\bar{X}=3.53$ ile “katılıyorum” aralığında yer

almaktadır. Maddenin iyi derecede gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenler “Öğretmenler, öğrenci hakkında topladıkları bilgileri gerektiğinde velilerle paylaşma imkânı bulmaktadır” maddesine en yüksek ortalama ($\bar{X}=3.63$) ile “katılıyorum” görüşünü belirtmişlerdir. Bu bulguya dayalı olarak öğretmenlerin istediklerinde velilerle öğrenciler hakkında iyi derecede bir koordinasyon kurabildikleri söylenebilir.

Tablo 7: Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Koordinasyon Boyutuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre t- Testi Sonuçları

	Düzye	N	\bar{X}	S	t	P
Cinsiyet	Bayan	206	3.40	0.49	-.289	*0.773
	Erkek	237	3.42	0.51		

* $P>0.05$ (Levene Testi $F=0.001$ $P=0.970$)

Tablo-7 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutunda belirtilen görüşler cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($P=0.773>0.05$). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin cinsiyet farklılığının yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyonla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Araştırmaya katılan bayanların bu boyuta ilişkin görüşleri $\bar{X}=3.40$ ile “katılıyorum”, erkeklerin ise $\bar{X}=3.42$ ile “katılıyorum” şeklindedir.

Tablo 8: Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Koordinasyon Boyutuna İlişkin Görüşlerin Görev Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Görev	N	\bar{X}
Gruplararası	0.79	2	0.40	1.567	*0.210	1.Yönetici	62	3.34
Gruplarıçi	112.27	440	0.25			2.Branş Öğretmeni	358	3.41
Toplam	113.07	442				3.Okul Rehber Öğretmeni	23	3.56
						Toplam	443	3.41

* $P>0.05$ (Levene Testi: 1.231 $P=0.293$)

Tablo-8 incelendiğinde varyansların homojen dağılım gösterdiği ve görev değişkenine göre işbirliği ve koordinasyon boyutunda belirtilen görüşler arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($P=0.210>0.05$). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin görev farklılığının yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyonla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Görev değişkenine göre belirtilen görüşler, yöneticilerde $\bar{X}=3.34$ ile “kısmen katılıyorum”, branş öğretmenlerinde $\bar{X}=3.41$ ile “katılıyorum”, okul rehber öğretmenlerinde ise $\bar{X}=3.56$ ile “katılıyorum” şeklindedir.

Tablo 9: Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Koordinasyon Boyutuna İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Okul Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Mezun Olunan Okul	N	\bar{X}
Gruplararası	0.48	3	0.16	0.628	*0.597	1.Üç Yıllık Eğt..Ens.	106	3.36
Gruplarıçi	112.58	439	0.25			2.Lisans	323	3.43
Toplam	113.07	442				3.Yüksek Lisans	6	3.30
						4.Diğer	8	3.40
						Toplam	443	3.41

* $P>0.05$ (Levene Testi: 0.740 $P= 0.529$)

Tablo-9 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutuna ilişkin görüşlerin mezun olunan okul değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($P=0.597>0.05$). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin mezun oldukları okul farklılığının yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyonla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Mezun olunan okul değişkenine göre belirtilen görüşler, üç yıllık eğitim enstitüsü mezunlarında $\bar{X}=3.36$ ile “kısmen katılıyorum”, lisans mezunlarında $\bar{X}=3.43$ ile “katılıyorum”, yüksek lisans mezunlarında $\bar{X}=3.30$ ile “kısmen katılıyorum”, diğer okul mezunlarında $\bar{X}=3.40$ ile “katılıyorum” aralığında yer almaktadır.

Tablo 10: Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Koordinasyon Boyutuna İlişkin Görüşlerin Meslekî Kıdem Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Meslekî Kıdem	N	\bar{X}
Gruplararası	0.43	3	0.14	0.558	* 0.643	1.(0-7) yıl	113	3.41
Gruplarıçi	112.64	439	0.25			2.(8-15) yıl	98	3.43
Toplam	113.07	442				3.(16-25) yıl	170	3.43
						4.(26 ve üstü) yıl	62	3.34
						Toplam	443	3.41

* $P>0.05$ (Levene Testi: 1.804 $P= 0.146$)

Tablo-10 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutuna ilişkin görüşlerin meslekî kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($P=0.643>0.05$). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin meslekî kıdem farklılığının yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyonla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Meslekî kıdem değişkenine göre

belirtilen görüşler, 0–7 yıl arasında kıdemi olanlarda $\bar{X}=3.41$ ile “katılıyorum”, 8–15 yıl arasında $\bar{X}=3.43$ ile “katılıyorum”, 16–25 yıl arasında $\bar{X}=3.43$ ile “katılıyorum”, 26 yıl ve üstü kıdemi olanlarda ise $\bar{X}=3.34$ ile “kısmen katılıyorum” aralığındadır.

Tablo 11: Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Koordinasyon Boyutuna İlişkin Branş Öğretmenleri Görüşlerinin Şube Rehber Öğretmenliği Görevi Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

	Düzye	N	\bar{X}	S	t	P
Şube Rehber Öğretmenliği Görevi	1. Var	221	3.44	0.47	1.238	*0.217
	2.Yok	137	3.37	0.52		

*P>0.05 (Levene testi F= 0 .706 P= 0 .401)

Tablo-11 incelendiğinde, yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutuna ilişkin branş öğretmeni görüşlerinin şube rehber öğretmenliği görevine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (P=0.217>0.05). Bu bulguya dayalı olarak, branş öğretmenlerinden şube rehber öğretmeni olanlar ile şube rehber öğretmeni olmayanların görüşleri yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutunda farklılık göstermemektedir. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden şube rehber öğretmenliği görevi olanların görüşleri $\bar{X}=3.44$ ile “katılıyorum”, şube rehber öğretmenliği görevi olmayanların görüşleri $\bar{X}=3.37$ ile “kısmen katılıyorum” aralığında toplanmıştır.

“Yönelme Yönergesine Uyum Sağlama” Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yönlendirme Etkinliklerinde “Yönelme Yönergesine Uyum Sağlama” boyutuna ilişkin görüşlerin ortalama puanları ve standart sapmaları Tablo-6’da verilmiştir.

Tablo 12: Yönlendirme Etkinliklerinde “Yönelme Yönergesine Uyum Sağlama” Boyutuna İlişkin Görüşlere Ait Ortalama Puanlar

No	Maddeler	N	\bar{X}	S
6	Yönelme gözlem formları öğrencilerin tüm yönleriyle tanınıp yönlendirilmelerinde yeterlidir.	443	2.86	.82
7	Öğretmenlere çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli ve anlaşılır hizmet içi eğitim verilmektedir.	443	2.89	.93
8	Öğretmenler, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin yeterli bilgisine sahiptir.	443	3.19	.85
9	Öğretmenler, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan yönlendirme etkinliklerini benimsemektedir.	443	3.20	.78
10	Branş ve şube rehber öğretmenlerine kendilerine düşen görevlerini (gözlem formlarının doldurulması, raporların hazırlanması vb.) yerine getirmeleri için verilen süre yeterlidir.	443	3.33	.96

Tablo-12’de görüldüğü gibi en düşük ortalamaya ($\bar{X}=2.86$) sahip madde “Yönelme gözlem formları öğrencilerin tüm yönleriyle tanınıp yönlendirilmelerinde yeterlidir” maddesi olmuştur. Bu maddeye ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri “kısmen katılıyorum” aralığında

yer almaktadır. Buna göre yönetici ve öğretmenlerin öğrencileri üst öğrenim alanı/mesleğe yönlendirmede yöneltme gözlem formlarını yetersiz gördükleri söylenebilir.

“Öğretmenlere çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli ve anlaşılır hizmet içi eğitim verilmektedir” maddesine verilen cevaplar ikinci en düşük ortalama ($\bar{X}=2.89$) ile “kısmen katılıyorum” aralığında toplanmıştır. Bu bulguya göre öğretmenlerin çoklu zekâ ile ilgili yeterli bir eğitimden geçmedikleri söylenebilir.

“Öğretmenler, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin yeterli bilgisine sahiptir” maddesine ait görüşler $\bar{X}=3.19$ ile “kısmen katılıyorum” şeklindedir. Buna göre öğretmenlerin yöneltme yönergesine göre gerçekleşecek etkinliklerinin tam olarak bilgisine sahip olmadıkları söylenebilir.

“Öğretmenler, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan yönlendirme etkinliklerini benimsemektedir” maddesine ilişkin görüşler en yüksek ikinci ortalama ($\bar{X}=3.20$) ile “kısmen katılıyorum” aralığındadır. Bu bulguya göre yönetici ve öğretmenlerin yöneltme yönergesini tam olarak benimsemedikleri ve uyum sağlayamadıkları söylenebilir.

Yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutunda “Branş ve şube rehber öğretmenlerine kendilerine düşen görevlerini (gözlem formlarının doldurulması, raporların hazırlanması vb.) yerine getirmeleri için verilen süre yeterlidir” maddesi en düşük ortalama ($\bar{X}=3.33$) sahip madde olmuştur. Yönetici ve öğretmenlerin bu maddeye ilişkin görüşleri “kısmen katılıyorum” aralığında toplanmıştır. Branş öğretmenlerine okuttukları her şube için doldurmakla yükümlü oldukları sınıf gözlem formları mart ayı başında dağıtılıp nisan ayı sonuna kadar geri istenmektedir. Bu sürede, bazı öğretmenlerin o sınıfa ilk defa derse girdiği ve sınıfların kalabalık olduğu da düşünüldüğünde her öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin gerçekçi biçimde tanınması mümkün olamamaktadır. Şube rehber öğretmenleri her şube için sınıf gözlem formu doldurmanın yanında gözlem raporu da yazmaktadırlar. Branş öğretmenlerinden geç gelen gözlem formları nedeniyle gözlem raporunu yazmada gecikebilmektedirler.

Tablo 13: Yönlendirme Etkinliklerinde Yöneltme Yönergesine Uyum Sağlama Boyutuna İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre t- Testi Sonuçları

	Düzy	N	\bar{X}	S	t	P
Cinsiyet	Bayan	206	3.12	0.93	-0.087	*0.931
	Erkek	237	3.12	0.54		

* $P>0.05$ (Levene Testi $F=1.981$ $P=0.160$)

Tablo-13 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutunda belirtilen görüşler cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($P=0.931>0.05$). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin cinsiyet farklılığının yöneltme yönergesine uyum sağlanmasıyla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Araştırmaya katılan bayanların bu boyuta ilişkin görüşleri $\bar{X}=3.12$ ile “kısmen katılıyorum”, erkeklerin ise $\bar{X}=3.12$ ile “kısmen katılıyorum” şeklindedir.

Tablo 14: Yönlendirme Etkinliklerinde Yöneltme Yönergesine Uyum Sağlama Boyutuna İlişkin Görüşlerin Görev Değişkenine Göre Kruskal Wallis- H Testi Sonuçları

Görev	N	\bar{X}	Sıra Ort.	df	H (X^2)	P	Gruplar Arası Anlamlı Farklılık
1.Yönetici	62	3.04	213.68	2	0.771	*0.680	(-)
2.Branş Öğretmeni	358	3.10	222.23				
3.Okul Rehber Öğretmeni	23	3.59	240.85				
Toplam	443	3.12					

*P>0.05 (Levene Testi: 6.015 P= 0.003)

Tablo-14 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutuna ilişkin görüşlerin görev değişkenine bağlı ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır (P=0.680>0.05). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin görev farklılığının yöneltme yönergesine uyum sağlanmasıyla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Görev değişkenine göre belirtilen görüşler yöneticilerde \bar{X} =3.04 ile “kısmen katılıyorum”, branş öğretmenlerinde \bar{X} =3.10 ile “kısmen katılıyorum”, okul rehber öğretmenlerinde ise \bar{X} =3.59 ile “katılıyorum” aralığında yer almaktadır.

Tablo 15: Yönlendirme Etkinliklerinde Yöneltme Yönergesine Uyum Sağlama Boyutuna İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Okul Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Mezun Olunan Okul	N	\bar{X}
Gruplararası	0.32	3	0.10	0.190	*0.903	1.Üç Yıllık Eğt..Ens.	106	3.09
Gruplarıçi	247.54	439	0.56			2.Lisans	323	3.13
Toplam	247.86	442				3.Yüksek Lisans	6	3.06
						4.Diğer	8	2.97
						Toplam	443	3.12

*P>0.05 (Levene Testi: 0.344 P= 0.794)

Tablo-15 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutuna ilişkin görüşlerin mezun olunan okul değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (P=0.903>0.05). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin mezun oldukları okul farklılığının yöneltme yönergesine uyum sağlanmasıyla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Mezun olunan okul değişkenine göre belirtilen görüşler, üç yıllık eğitim enstitüsü mezunlarında \bar{X} =3.09 ile “kısmen katılıyorum”, lisans mezunlarında \bar{X} =3.13 ile “kısmen katılıyorum”, yüksek lisans mezunlarında \bar{X} =3.06 ile “kısmen katılıyorum”, diğer okul mezunlarında \bar{X} =2.97 ile “kısmen katılıyorum” aralığında toplanmıştır.

Tablo 16: Yönlendirme Etkinliklerinde Yöneltilme Yönergesine Uyum Sağlama Boyutuna İlişkin Görüşlerin Meslekî Kıdem Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P	Meslekî Kıdem	N	\bar{X}
Gruplararası	1.69	3	0.56	1.010	*0.388	1.(0-7) yıl	113	3.03
Gruplarıçi	246.16	439	0.56			2.(8-15) yıl	98	3.17
Toplam	247.86	442				3.(16-25) yıl	170	3.17
						4.(26 ve üstü) yıl	62	3.06
					Toplam	443	3.12	

*P>0.05 (Levene Testi: 1.182 P= 0.316)

Tablo-16 incelendiğinde yönlendirme etkinliklerinde yöneltilme yönergesine uyum sağlama boyutuna ilişkin görüşlerin meslekî kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (P=0.388>0.05). Bu bulguya dayalı olarak, yönetici, okul rehber öğretmeni ve branş öğretmenlerinin kıdem farklılığının yöneltilme yönergesine uyum sağlanmasıyla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. Meslekî kıdem değişkenine göre belirtilen görüşler, 0-7 yıl arasında kıdemi olanlarda \bar{X} =3.03 ile “kısmen katılıyorum”, 8-15 yıl arasında \bar{X} =3.17 ile “kısmen katılıyorum”, 16-25 yıl arasında \bar{X} =3.17 ile “kısmen katılıyorum”, 26 yıl ve üstü kıdemi olanlarda ise \bar{X} =3.06 ile “kısmen katılıyorum” şeklindedir.

Tablo 17: Yönlendirme Etkinliklerinde Yöneltilme Yönergesine Uyum Sağlama Boyutuna İlişkin Branş Öğretmenleri Görüşlerinin Şube Rehber Öğretmenliği Görevi Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

	Düzye	N	\bar{X}	S	t	P
Şube Rehber Öğretmenliği Görevi	1. Var	221	3.13	0.56	1.254	*0.211
	2.Yok	137	3.05	0.58		

*P>0.05 (Levene testi F= 0.382 P=0.537)

Tablo-17 incelendiğinde, yönlendirme etkinliklerinde yöneltilme yönergesine uyum sağlama boyutuna ilişkin branş öğretmeni görüşlerinin şube rehber öğretmenliği görevine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (P=0.211>0.05). Bu bulguya dayalı olarak, branş öğretmenlerinden şube rehber öğretmeni olanlar ile şube rehber öğretmeni olmayanların görüşleri yöneltilme yönergesine uyum sağlanması boyutunda farklılık göstermemektedir. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden şube rehber öğretmenliği görevi olanların görüşleri \bar{X} =3.13 ile “katılıyorum”, şube rehber öğretmenliği görevi olmayanların görüşleri \bar{X} =3.05 ile “kısmen katılıyorum” aralığındadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

İlköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinde işbirliği-koordinasyon ve yöneltme yönergesine uyum sağlama sürecinde mevcut durumun araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre; araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenler yönlendirme etkinlikleri ile ilgili sorumlulukların okul rehber öğretmeniyle yeterince paylaşılmadığını belirtmişlerdir ($\bar{X}=3.11$). Bu bulguyu destekleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Gültekin(1984) ve Büyükkaragöz (1985) tarafından yapılan araştırmalarda sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetleriyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmediği ve bu konuda işbirliği yapmadıkları vurgulanmaktadır. MEB (2001)'in araştırmasında, ilköğretimde görevli öğretmenlerin yönlendirme etkinlikleri kapsamında bireyi tanıma tekniklerini kullanma ve sonuçlarından faydalanma konusunda rehber öğretmenlerle çok düşük oranda işbirliği yaptıkları ortaya konulmuştur. Yine Akbaş (2001) araştırmasında rehberlik hizmetlerinde işbirliğinin düşük düzeyde gerçekleştiğini, okul idaresinin rehberlik hizmetlerine karşı son derece ilgisiz ve duyarsız kaldığı bulgularına ulaşmıştır.

Araştırmada yönetici ve öğretmenler, öğrencileri üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliğinin yeterlilik düzeyine ikinci en düşük ortalama kısmen katılmışlardır ($\bar{X}=3.38$). Buna göre yöneticiler ve öğretmenler arasında işbirliği ve koordinasyonun yeterli derecede sağlanmadığı görülmektedir. Bu bulguyu Akbaş'ın (2001) araştırma bulguları desteklemektedir. Araştırmada okul rehber öğretmeni ve yöneticiler ilköğretim öğrencilerini uygun alan ve mesleğe yöneltmede gerçekleştirilen işbirliğinin yeterli düzeyde olmadığını belirtmişlerdir ($\bar{X}=6.51$). Nazlı (2003:43) tarafından öğretmen adaylarının ilköğretim okullarındaki PDR uygulamalarını değerlendirdikleri bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma bulgularına göre ise öğretmen adayları, yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve okul rehber öğretmenleri ile yaptıkları görüşmeler sonunda rehberlik uygulamalarında okul personeli arasında işbirliği ve ortak algılayış olmadığı yönünde bir değerlendirme yapmışlardır.

Erözkan'ın (1997) yaptığı araştırma bulgularına ait yorumlar bu bulguları destekler nitelikte değildir. Erözkan'ın araştırmasında ilköğretim okullarında görevli yöneticilerin rehberlik hizmetlerine ilişkin değerlendirme düzeyleri yüksek bulunmuş ve bu durumun nedeni olarak yöneticilerin rehberlik hizmetleri ile iç içe olmaları, okul rehber öğretmeni ile işbirliği yapmaları, iyi diyalog kurmaları gösterilmiştir.

Araştırmada branş öğretmenleri ile şube rehber öğretmenleri, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarını doldururken öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri hakkında yeterli görüş alışverişinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır ($\bar{X}=3.42$). Öğrencilerin uygulanan gözlem formu, test ve/veya envanter sonuçlarından iyi derecede haberdar edildiklerini ifade etmişlerdir ($\bar{X}=3.53$). Akbaş'ın (2001) araştırmasındaki bulgular bu bulguyu desteklemektedir. Araştırmada yönetici ve okul rehber öğretmenleri çeşitli test ve tekniklerle öğrenciyi tanımaya yönelik çalışmalarda işbirliğinin ve paylaşımın ($\bar{X}=7.12$) ile iyi derecede yapıldığını belirtmişlerdir. MEB'in (2001) araştırmasında sekizinci sınıf öğrencilerinin yaklaşık % 35'i uygulanan ilgi ve yetenek testleri sonuçlarının çoğunlukla kendilerine bildirildiğini, % 40'ı kısmen ve geri kalanı pek az bildirildiğini belirtmiştir. Alpaslan (1993)'in araştırma bulgularının ise bu bulguyu desteklemediği söylenebilir. Araştırmada yönetici ve öğretmenlerin % 73.33'ü ilköğretim okullarında ilgi ve yetenekleri ortaya çıkarıcı testlerin uygulanmadığını belirtmiştir.

Araştırmada ayrıca öğretmenlerin, öğrenci hakkında topladıkları bilgileri gerektiğinde velilerle paylaşma işini iyi derecede gerçekleştirdikleri gözlenmiştir ($\bar{X}=3.63$). Akbaş'ın (2001) yapmış olduğu araştırma bulguları bu bulguyu desteklemektedir. Rehberlik hizmetlerinde öğrenci velileriyle görüşmede işbirliği derecesinin belirlenmeye çalışıldığı

araştırmada, ilköğretimdeki yöneticilerin ($\bar{X}=7.86$) ile, okul rehber öğretmenlerinin de ($\bar{X}=7.62$) ile iyi derecede işbirliği gerçekleştirildiğini belirttikleri gözlenmiştir. Yine Engin (1996) araştırmasında, velilerin rehberlik hizmetlerini olumlu bulduklarını ve bu konuda sınıf rehber öğretmenleriyle işbirliğine istekli oldukları bulgusunu elde etmiştir. Gülen'in (1996) araştırma bulgusu ise bu bulguyu destekler nitelikte değildir. Araştırmada şube rehber öğretmenlerinin öğrenci velileriyle sık sık görüşerek, öğrencileri üst öğrenime veya mesleğe yönlendirmede işbirliği yapma etkinliğini oldukça yetersiz düzeyde gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri en çok (% 41.7) ile “az” seçeneğinde yoğunlaşmış; % 8.3'ü “hiç”, % 33.3'ü “orta”, % 12.5'i “çok” ve % 4.2'si “pek çok” seçeneğini işaretlemiştir.

Yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutuna ilişkin görüşlerin görev değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($P=0.210>0.05$). Akbaş'ın (2001) araştırma bulguları bu bulguyu destekler niteliktedir. Araştırmada, ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki on farklı rehberlik etkinliğinde yürütülen işbirliği incelenmiştir. Öğrencileri uygun alan ve mesleklere yöneltmede yapılan işbirliğini değerlendiren görüşlerde yöneticilerle okul rehber öğretmenleri arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Görüşler diğer dokuz rehberlik etkinliğinde ve okul (ilköğretim-ortaöğretim)düzeyinde de farklılık göstermemiştir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak, yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyon boyutunda belirtilen yönetici, rehber öğretmen ve branş öğretmeni görüşlerinin; cinsiyet ($P=0.773>0.05$), mezun oldukları okul ($P=0.597>0.05$), meslekî kıdem ($P=0.643>0.05$) farklılıklarının yönlendirme etkinliklerinde işbirliği ve koordinasyonla ilgili görüşlerini etkilemediği söylenebilir. İşbirliği ve koordinasyon boyutuna ilişkin branş öğretmeni görüşlerinin şube rehber öğretmenliği görevine göre anlamlı farklılık ($P=0.217>0.05$) göstermediği belirlenmiştir. Şube rehber öğretmenliği görevi olan branş öğretmenleriyle, bu görevi olmayanların işbirliği ve koordinasyon boyutunda benzer görüşte oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada yönlendirme etkinliklerinde “yöneltme yönergesine uyum sağlama” boyutuna ilişkin elde edilen görüşlere bakıldığında ise yönetici ve öğretmenlerin öğrencileri tüm yönleriyle tanıyıp üst öğrenim alanı/mesleğe yönlendirmede yöneltme gözlem formlarını yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır ($\bar{X}=2.86$). Araştırmada ayrıca öğretmenlere çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli ve anlaşılır hizmet içi eğitim verilmediği belirlenmiştir ($\bar{X}=2.89$). Bu bulguyu alan yazıları desteklemektedir. Öğretmenlerin hizmet içi ve iş başında yetiştirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin öğretmen sorunları ile ilgili Meclis Araştırması Raporu'nda altı öğretmen sorunlarından biri olarak betimlenmiştir (Çalık,2001). Sinan(2006) ise, öğretmenlerin çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarını, bu konuda kavram yanılgılarının bulunduğunu, hizmet içi eğitimde ciddi eksiklikler olduğunu, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere katılmakta isteksiz olduklarını belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin yeterli bilgisine sahip değildir ($\bar{X}=3.19$). Bu bulguyu, Gülen'in (1996) yapmış olduğu araştırma bulguları desteklemektedir. Araştırmada şube rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu (% 60.3'ü “hiç”, % 29.2'si “az” görüşü ile toplam % 89.5'i), rehberlikle ilgili hizmet içi eğitim kurslarının yeterince verilmediğini, bilgilendirmenin yeterince yapılmadığını belirtmişlerdir. Şube rehber öğretmenleri ayrıca, öğrencileri yönlendirmeye yardımcı olacak bilgileri toplamada kendilerini yetersiz görmüşlerdir. Özdemir'in (1999) araştırma bulgularına göre ise, müfettiş, yönetici ve öğretmenler, müfettişlerce teftişlerde öğretmen ve yöneticilere verilen rehberlik hizmetlerinin yeterli olmadığına ($\bar{X}=4.098$) ile çok derece katıldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada ayrıca “öğretmenlerin, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan yönlendirme etkinliklerini benimsemektedirler” maddesine yönetici ve öğretmenlerin kısmen katıldıkları gözlenmiştir ($\bar{X}=3.20$). Bu bulguya göre yönetici ve öğretmenlerin yöneltme yönergesini tam olarak benimsemedikleri ve uyum sağlayamadıkları söylenebilir. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuca göre branş ve şube rehber öğretmenlerine kendilerine düşen görevlerini (gözlem formlarının doldurulması, raporların hazırlanması vb.) yerine getirmeleri için verilen sürenin yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır ($\bar{X}=3.33$).

Yönlendirme etkinliklerinde yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutunda belirtilen görüşler cinsiyet ($P=0.931>0.05$), görev ($P=0.680>0.05$), mezun olunan okul ($P=0.903>0.05$) ve meslekî kıdem ($P=0.388>0.05$) değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği ortaya konmuştur. Yönlendirme etkinliklerinde yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutuna ilişkin branş öğretmeni görüşlerinin şube rehber öğretmenliği görevine göre anlamlı farklılık ($P=0.211>0.05$) göstermediği belirlenmiştir. Şube rehber öğretmenliği görevi olan branş öğretmenleriyle, bu görevi olmayanların yöneltme yönergesine uyum sağlama boyutunda benzer görüşte oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlara dayanılarak aşağıdaki öneriler getirilebilir:

1. Yönlendirme etkinlikleri sadece okul rehber öğretmenin sorumluluğunda değildir. Dolayısıyla yönlendirme etkinlikleri ile ilgili sorumluluklar yönetici ve öğretmenler tarafından okul rehber öğretmeniyle paylaşılmalıdır. Öğrencileri üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında yöneticiler ve öğretmenler arasında etkili bir iletişim ve işbirliği sağlanmalıdır.

2. Branş öğretmenleri ile şube rehber öğretmenleri, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarını doldururken öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri hakkında görüş alışverişinde bulunmalı, öğrenciler hakkında gözlem formu, test ve/veya envanterlerden toplanan bilgiler öğrencilerle mutlaka paylaşılmalıdır.

3. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim 8. sınıftaki mesleki yönlendirme etkinliklerine ilişkin benimsemiş olduğu politika çoklu zekâ kuramına dayanmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin bu duruma uyum sağlayabilmeleri için çoklu zekâ kuramı ile ilgili yeterli ve anlaşılır hizmet içi eğitim verilmelidir.

4. Öğretmenlerin, çoklu zekâ alanlarına dayalı gözlem formlarıyla yapılan yönlendirme etkinliklerini benimsemeleri ve bu etkinlikleri inanarak gerçekleştirebilmeleri için yönlendirmede yeni düzenlemelere gidilmeli ve öğretmenin etkililiğini artıracak çalışmalar yapılmalıdır.

5. Branş ve şube rehber öğretmenlerine kendilerine düşen görevlerini (gözlem formlarının doldurulması, raporların hazırlanması vb.) yerine getirmeleri için verilen süre artırılmalıdır. Gözlem formları eğitim-öğretim yılının başında öğretmenlere dağıtılmalıdır.

Kaynakça

Abaş, Kamil (1987). **Okullarında Rehber Öğretmen Bulunmayan Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Uygulamalarının Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Acar, N.Voltan (1985). “Eğitim Açısından Velilerle İlişkiler”. Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 9, Sayı 54, Ankara

- Akbaş, Sabit (2001). **İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Oluşturulan İşbirliğinin İncelenmesi (Adana İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Alpaslan, Ayhan (1993). **İlköğretim Okullarında Mesleğe Yönelme ve Rehberlik (Ankara İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Aral, Neriman (1991). “**Ailede Ana Baba Tutumları**” Ailenin Güçlenmesinde Aile Bireylerinin Sorumlulukları. Aile Araştırma Kurumu Serisi:3, Ankara: Başbakanlık Yayınevi.
- Arseven, Ali (2001). **Alan Araştırma Yöntemi- İlkeler Teknikler Örnekler**. Ankara: Gündüz Yayıncılık
- Başaran, İ. Ethem (1992). **Yönetimde İnsan İlişkileri**. Ankara: Gül Yayınevi. Kadioğlu Matbaası
- Beachner, Lynne; Pickett, Anola (2000). **Multiple Intelligences And Positive Life Habits: 174 Activities For Applying Them In Your Classroom**. California:Corwin Press, Inc.A Sage Publications Company
- Bolat, Salih (1995). **Eğitim Örgütlerinde İşbirliği (Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği)**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Büyükkaragöz, S. S. (1985). **Temel Eğitim II. Kademe, Bağımsız Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarında Sınıf Öğretmenliği İle Ders Dışı Eğitici Çalışmaların Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Büyüköztürk, Şener (2005). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı “İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum”**. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Çalık, H. (2001). “**Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışmaları**” Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl:2, Sayı 21
- Dikici, Ayhan (2002). **Liselerde Görev Yapan Resim Öğretmenlerinin, Öğrencilerinin Yaratıcılığını Geliştirmeye Yönelik Nitelikleri**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Engin, C. (1996). **Veli ve Öğretmen Algılarına Göre İlköğretim Rehberlik Uzmanının Rolü Ve İşlevi**. Adana: Ç. Ü. Eğitim Fakültesi ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları
- Erözkan, Atılgan (1997). **İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticiler İle Öğretmenlerin P.D.R. Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenlere Göre**



- İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Esin, Pars (1982). **İşbölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika.** Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları
- Gülen, Ayşen (1996). **İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Üst Öğretim ve Mesleğe Yönlendirilmelerine İlişkin Sınıf Öğretmenleri ve Öğrencilerin Görüşlerinin Belirlenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gültekin, İ. (1984). **Orta Dereceli Okullarda Sınıf Öğretmenlerinin Görev Algıları.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gökdaş, İbrahim (1996). **Bilgisayar Eğitimi Öğretim Teknolojisi (Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında).** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Hanson, E.B. (1968). **“Middle-Class Parents Look At The Role And Function Of The Counselor”.** The School Counselor, 22:3
- Hatch, N. ve Steffire, R. (1961). **Administration Of Guidance Services.** Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc.
- Herr, Edwin L.; Cramer, Stanley H. (1996). **Career Guidance and Counseling Through The Life Span: Systematic Approaches.** New York: Harpercollins College Publishers Inc.
- Kerka, Sandra (1999). **Multiple Intelligence and Career Development,** Trends And Issues Alert No. 8, <http://www.cete.org/acve/docgen.asp?tbl=tia&id=130> sitesinden 15.11.2005 tarihinde alınmıştır.
- Kılıççı, Yedigâr (1992). **Okulda Ruh Sağlığı.** Ankara: Milli Eğitim Yayınevi
- Koçak, Yasemin (1988). **Okul Aile İletişiminin Engelleri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kuzgun, Yıldız (2000). **Rehberlik ve Psikolojik Danışma.** Ankara: ÖSYM Yayınları
- (2004). **Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- MEB (1998). **İlköğretim Sonrası Eğitim Seçenekleri.** İstanbul: Millî Eğitim Basımevi
- (2000). **2001 Yılı Başında Millî Eğitim.** İstanbul: Millî Eğitim Basımevi
- (2003). **Tebliğler Dergisi.** Sayı:2552, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, s.538-545
-(2001) Eğitimi Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı(EARGED). **Yönlendirme Açısından İlköğretimde Rehberlik Hizmetlerinin İncelenmesi.** Ankara: Millî Eğitim Basımevi



-(2007) **Hizmetçi Eğitim Yönetmeliği**. <http://hedb.meb.gov.tr/yonetmelik.html> sitesinden 12.11.2007 tarihinde alınmıştır.
- Nazlı, Serap (2003). “**Öğretmen Adaylarının İlköğretim Okullarındaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uygulamalarını Değerlendirmeleri**”. VII. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi (Malatya İnönü Üniversitesi) Bildiri Özetleri. Ed. Hakan Atılgan, Mesut Saçkes, Ankara: Pegema Yayıncılık
- Özdamar, Kazım (1999). **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I**. Eskişehir: Kaan Kitabevi
- Özdemir, Yılmaz (1999). **Sekiz Yıllık İlköğretimin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar (Ankara İli Mamak İlçesi Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Shutherland, S. (1989). **The International Dictionary Of Psychology**. New York: The Continuum Publishing Company
- Tekin, Halil (1996). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. (9.Baskı). Ankara: Yargı Yayınları
- Tuzcuoğlu, Necla (1994). “**İlkokullarda Rehberlik Çalışmaları**”. Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı:204, Ankara
- Yeşilyaprak, Binnur (2004). **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri**. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım
- Yıldız, T. Turan (2005). **Web Destekli Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Meslekî Yönlendirme**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü